

MATILDE SALVADOR

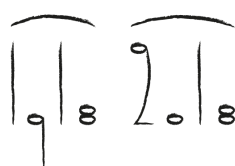
UNITAT DIDÀCTICA

ROBERTO GARCÍA CONTÁN · JUDIT GUAL PALLARÉS · SUSANNA MARÍN ROYO

COL·LABOREN: JESÚS DEBÓN ALCODORI · FRANCESC MEZQUITA PATUEL

CEN-TE-NA-RI
MA _ TIL - DE
SAL-VA _ DOR

// CEFIRE ARTISTICOEXPRESSIU

Tel. 964 336 710

Fax: 964 336 711

12400792@gva.es

<http://mestreacasa.gva.es/web/cefireae/>

// AUTORIA

ROBERTO GARCÍA GONTÁN

JUDIT GUAL PALLARÉS

SUSANNA MARÍN ROYO

Assessors de Música i Arts Escèniques
del Cefire Artísticoexpressiu

// DISSENY I MAQUETACIÓ

CEFIRE ARTISTICOEXPRESSIU

// COL·LABORADORS

Jesús Debón Alcodori

Francesc Mezquita Patuel

// ISBN: 978-84-16155-52-1

// DIPÒSIT LEGAL: CS-1193-2018

*Un vers és una imatge fugida del sistema
on l'esperit recobra la pròpia llibertat;
així he fet ma Terra, amb l'ambició suprema
d'oïr al chor dramàtic, mon cor desafinat.
A tu, gentil Matilde, que sembles cada dia
la gràcia fetillera, fecunda, del conhort,
vull ofrenar una Terra llaurada en poesia
on la llaor de vida vol fecundar la mort.*

Bernat Artola (27 d'abril de 1937)

DEDICAT A MATILDE SALVADOR

Per curiositat...

Has sentit parlar de Matilde Salvador?

Has escoltat alguna de les seues obres en algun concert?

Sabies que Matilde va fomentar la cultura valenciana?

Coneixes alguna dona compositora de la Comunitat Valenciana?

UN LLIBRE

Solbes, R. (2007).

Matilde Salvador. Converses amb una compositora apassionada.

València, Espanya: Editorial Tàndem.

DESCÀRREGA DE MATERIAL DIDÀCTIC

<http://mestreacasa.gva.es/web/cefireae/musica/matilde-salvador>

1.

INTRODUCCIÓ HISTÒRICA

Influències i projecció exterior

Francesc Mezquita

Hi ha un cert consens entre els historiadors¹ en batejar el segle XX com una centúria «curta» en el sentit que s'inicià arran la 1a Guerra Mundial i finalitzà en desaparèixer la Unió Soviètica. Dues fites històriques que embolcallen el temps que Matilde Salvador va desenvolupar la seua carrera vital. Aquesta centúria es caracteritzà entre d'altres transformacions, en l'emergència de les masses, és a dir, la política deixà definitivament els vells gabinets decimonònics i i s'introduí en un espai necessàriament més democràtic. Una circumstància que acabà afectant la societat en el seu conjunt i per derivació en la música. Matilde Salvador caminà en el seu «segle» des d'ambients musicals elitistes, fins a un espai més democràtic des del punt de vista dels intèrprets i fins el conreu culte de les classes mitjanes. Canvis que manifesten la importància de l'estudi i conreu de figures com la compositora castellonenca a cavall entre un món d'àmbits reduïts i d'altre a l'abast de l'opinió pública.

"La condición de ser mujer y haber nacido en Castellón han marcado mi vida y mi obra. No se comprende mi producción musical y pictórica sin estos lazos"

Font: Diari Mediterráneo de Castelló, 9 de març de 2004.

Declaracions amb ocasió del lliurament de la distinció com a Dona de l'Any Castelló.

¹

Hobsbawm, Eric Jhon L'Age des extrêmes. Le court XXe siècle, 1914-1991, Complexe-Le Monde diplomatique, Bruxelles-Paris, 1999

2.

MATILDE I LA SEUA COMPOSICIÓ

2.1. LA FIGURA DE MATILDE SALVADOR

Matilde Salvador va nèixer a Castelló de la Plana, l'any 1918, i va desenvolupar la seua tasca professional a València, ciutat on va morir l'any 2007. Matilde, junt a la seua germana Josefina, s'inicia en la música per part de son pare (ambdós violinistes) i la seua tia, que serà la seua professora de piano. Es va casar amb Vicente Asencio, el seu professor, que marcarà el seu estil de composició. Pianista reconeguda, va guardar un espai per a la pintura, encara que les seues grans passions van ser la música i la poesia. Va ser professora del Conservatori Superior de València, on donava classes de Solfeig i Teoria de la Música. Matilde tenia predilecció per la veu, instrument al que dedicarà la majoria de la seua producció musical.

A Matilde de menuda li agradava llegir *Les mil i una nits* i *Los cuentos de Calleja*, n'havíeu sentit parlar?

ACTIVITAT 1

Realitza una recerca i contesta les següents preguntes:

En quin any va nèixer Matilde Salvador i on?

I on va morir i quan?

On va viure la gran part de la seua vida?

El pare i la germana tocaven un instrument de corda fregada, el , i van introduir a Matilde en el món de la música.

Es va casar amb , que era un compositor important del territori valencià.

El seu espós influirà en .

A l'època de Matilde no hi havia *Spotify* per escoltar música, però a les nits feien tertúlia a una tenda del carrer del Mig on tenien un gramòfon. A Matilde li encantava escoltar *Sherezade*, de Rimsky Korsakov.

2.2. MÚSICA VOCAL

Matilde Salvador va ser una apassionada de la música vocal. Es va envoltar de grans poetes de la cultura castellonenca com Miquel Peris i Jesús Huguet. De Matilde cal destacar la seua ampla producció de música coral i moltes obres acompanyades per piano o guitarra.

Música vocal per a veu i piano o guitarra: és el repertori més prolífic dins de la música vocal de cambra. Amb obres com **A la una (A01)**, per a veu i guitarra, composta el 1969, o *Avridme Galanica*, Matilde ens fusiona dos instruments importants en la seua producció.

Entre les seues produccions per a veu i piano, destaquem unes cançons de bressol que Matilde va començar a compondre amb el naixement de la seua filla, *Les campanes*, i les va finalitzar amb *Dorm!*, amb motiu del naixement del seu primer net.

AUDICIÓ 1 A la una

Escolta la següent obra per a veu i guitarra.

Contesta les següents preguntes:

1. Quin tipus de veu interpreta el fragment?

2. Sabries dir en quin idioma està el text?

3. De què parla? Fes-ne un resum

Recorda!
clica en el títol
per escoltar
i/o veure l'obra

Matilde admirava l'obra de Manuel de Falla. Un amic d'ella l'anomenava «Fallera Major», referint-se a la seua admiració cap aquest compositor.

Música coral: dins de la música vocal, Matilde va ser una apassionada de la música coral, sobretot de la composició de nades, com la **Nadala del desert (A02)**, la *Nadala dels codonys*, i altres com el *Prec de Nadal*, i *diferents misses*, com la *Missa de Lledó*, la *Missa de Perot*, la *Missa humil* i la *Missa per l'amistat*. A Matilde li agradava també musicar poemes dels seus amics o cançons de temàtica popular com *Nin, ninet* o *Tan tarantan*. La cantata *Les hores*, va ser composta per a baríton, cor mixt i orquestra amb una beca atorgada per la Fundació Juan March.

Junt al seu amic i poeta **Miquel Peris**, van escriure *El Betlem de la Pigà*, obra de teatre costumista amb música de Matilde, que cada any es representa al Teatre Principal de Castelló en dates nadalenes, on participen veïns i agrupacions musicals i de danses de la ciutat.

Darius Milhaud (compositor francès afamat), a qui Matilde va conèixer, va utilitzar el motiu musical de les albaes valencianes per a la seua òpera *Bolívar*.

AUDICIÓ 2 Nadala del desert

Escolta la següent obra per a cor.

Contesta les següents preguntes:

1. De quin lloc parla la Nadala del desert?

2. Qui va fer la lletra?

3. Per a quantes veus està escrita?

4. Quin tipus de veu?

Recorda!
clica en el títol
per escoltar
i/o veure l'obra

INTERPRETACIÓ

Nadala del desert

Matilde Salvador

Text: Miquel Peris

Adaptació: Roberto G. Gontán

Sheet music for the song "Nadala del desert" (Desert Christmas), featuring a vocal line (Veu) and three instrumental lines (Xilòfon S, Xilòfon A, and Met baix).

The music is written in 2/4 time and includes lyrics in Catalan. The score is divided into four systems, each with a vocal line and three instrumental lines.

System 1 (Measures 1-9):

Veu: *p* Ma - re al Bar - to - lo jo no vull pu - jar, *mf* ma - re al Bar - to - lo jo no vull pu - jar, que han ti -
Ja pu - gen els fra - res a a - pa - gar els pins, ja pu - gen els fra - res a a - pa - gar els pins i de
Res - sons de cam - pa - nes s'es - cam - pen al vent, res - sons de cam - pa - nes s'es - cam - pen al vent to - quen

Xilòfon S: *p*

Xilòfon A: *p*

Met baix: *p*

System 2 (Measures 10-19):

Veu: rat un mis - to, i s'ha en - cés el pi - nar, que han ti - rat un mis - to, i s'ha en - cés el pi - nar.
Be - ni - càs - sim co - lles de ve - ins, i de Be - ni - càs - sim co - lles de ve - ins.
a. ar - re - ba - to fent cri - da de gent, to - quen a. ar - re - ba - to fent cri - da de gent.

Xil S: *mf*

Xil.: *mf*

Met B: *mf*

System 3 (Measures 22-32):

Veu: *mf* Ma - re al Bar - to - lo jo no vull pu - jar, *f* ma - re al Bar - to - lo jo no vull pu - jar que han ti - rat un mis - to, i s'ha en - cés el pi -

Xil S: *mf* *f*

Xil.: *mf* *f*

Met B: *mf* *f*

System 4 (Measures 33-45):

Veu: nar que han ti - rat un mis - to, i s'ha en - cés el pi - nar. *p* Mi - ra - cle, mi - ra - cle co - men - ça a ne - var *mf* Mi -

Xil S: *mf*

Xil.: *mf*

Met B: *mf*

System 5 (Measures 46-54):

Veu: *f* ra - cle, mi - ra - cle, co - men - ça a ne - var. *f* el foc ja s'a - pa - ga *ff* l'In - fant és ja nat! *ff*

Xil S: *f* *ff*

Xil.: *f* *ff*

Met B: *f* *ff*

Alguna vegada has fet un regal que no coste diners? Matilde quan tenia sis anys, va regalar a son pare pel seu sant, la interpretació d'un minuet de *Don Giovanni* de Mozart que sa tia li havia ensenyat al piano.

La família de Matilde, va cedir a l'Institut Matilde Salvador de Castelló el seu piano, que conté les signatures de coneguts pianistes de l'època.

2.3. MÚSICA INSTRUMENTAL

Música per a piano

Com ja saps, Matilde va ser pianista, és per aixó, que va compondre algunes obres per a piano. Si fas recerca, podràs veure que va compondre sis obres, de les quals *Campanas* i **Sonatina (A03)**, són un referent.

AUDICIÓ 3 Sonatina

Escolta la Sonatina i investiga:

1. Què és una sonatina?

2. En quin any la va compondre?

Música per a orquestra

Encara que no tenim una gran producció orquestral d'ella, va compondre ballets com ***El rossinyol i la rosa (A05)***, i *Blancaneus*, que formen un conjunt de música on es manifesten clarament les seues tècniques compositives. Aquests ballets van ser estrenats a València, tenint com a ballarina a la seua pròpia filla.

Música de cambra i instrumental

Dins la música de cambra va compondre obres com la ***Marxa de la ciutat (A04)*** (1945), himne oficial de Castelló de la Plana des de 1987. Existeix la partitura per a conjunt instrumental de metalls i timbal, per a quartet de dolçaines i tabal i quartet de corda.

També va compondre per a un instrument típic de la Comunitat Valenciana, la dolçaina amb acompanyament de tabal, com en l'obra *Tocates i danses* en estil popular, on es poden escoltar melodies i sons característics de la terra.

AUDICIÓ 4 Marxa de la ciutat

Escolta aquesta gravació i contesta:

1. Quan s'interpreta aquesta marxa?

2. Quina és la font d'inspiració?

Recorda!
clica en el títol
per escoltar
i/o veure l'obra

INTERPRETACIÓ Marxa de la Ciutat

Matilde Salvador
Adaptació: Roberto G. Gontán

Flauta *f* *mf*

Flauta *f* *mf*

Xilòfon S *f* *mf*

Xilòfon A *f* *mf*

Vibràfon baix

Bombo

Timbales

19

Fl. *f* *mf* Rit. *f*

Fl. *f*

Xil. S *f*

Xil. A *f*

Vib. B.

Bb.

Timb.

2.4. ÒPERA I MÚSICA INCIDENTAL

Recorda!
clica en el títol per escoltar
i/o veure l'obra

Matilde Salvador va destacar per ser la primera dona que va estrenar una òpera al Liceu de Barcelona, *Vinatea*, l'any 1974, amb llibret de Xavier Casp i orquestració de Vicent Asensio, el seu marit.

Una altra obra important va ser *La filla del rei barbut* de la qual pots escoltar ***La marxa del rei barbut (A06)***. Aquesta òpera bufa o còmica està escrita amb text de Manel Segarra Ribés i inspirada en l'obra *Tombatossals* de Josep Pascual Tirado, amb personatges propis de la mitologia de la seua ciutat, Castelló de la Plana, primera òpera escrita en valencià.

Dins de la música incidental, va musicar obres del Renaixement, com *La viuda valenciana* o *El anzuelo de Fenisa*, totes dues escrites per Lope de Vega. A Castelló es va estrenar *El Betlem de la Pigà* (1980), representació teatral costumista nadalenca, a la qual pertany la *Nadala del desert* que has treballat anteriorment.

El 31 de març de 1943 estrena *La filla del rei barbut* (de Josep Pascual Tirado), després de moltes dificultats pel fet de «ser una òpera en valencià» i a més a més, «d'una dona, i jove». Què en penses?

Cartell realitzat per Matilde Salvador
per al *Betlem de la Pigà*

Sabeu què us va recomanar Matilde Salvador a vosaltres, l'alumnat?

Aneu a concerts, perquè la música s'aprèn escoltant-la, i una experiència en viu és millor que cap altra cosa. S'hi aprèn de tot: de les coses bones i de les que no ho són tant. Tingueu l'oïda ben desperta a totes les opinions. I, per descomptat, que no vos limiteu tan sols a la música. Aneu a museus, exposicions, conferències, teatre, cine. En fi, a tot allò que pugue espavilar i cultivar la sensibilitat (Solbes, 2007, p.78).

3.

MATILDE COM A FIGURA DE LA CULTURA VALENCIANA

Pintora i defensora de la llengua i la cultura. Reconeixements

Matilde a més de compositora, va ser pintora i una gran defensora del valencià, en un temps que la llengua no era el vehicle de comunicació preferent en la cultura.

Com a pintora va tindre un estil naïf en la seua obra. Va pintar sobretot en vidre, i va realitzar algunes exposicions amb la seua producció.

Com a defensora de la llengua, va compondre en valencià moltes obres, com les nades o algunes de les obres esmentades que utilitzen textos escrits per autors valencians, quan encara la producció musical amb text en aquesta llengua no era abundant.

Va ser anomenada filla predilecta de la ciutat on va nàixer, Castelló de la Plana, un dels reconeixements que més va estimar.

A més, va rebre la medalla de la Universitat de València i la Universitat Jaume I de Castelló, d'orgull especial per a d'ella.

ACTIVITAT

Investiga, utilitzant diferents recursos, i contesta a aquestes preguntes:

1. On té Matilde Salvador un carrer i un institut?

2. Saps en quin edifici està la sala Matilde Salvador?

3. Quina entitat li va concedir la Creu de Sant Jordi?

4. Saps d'algun premi que li van donar per la seua composició?

Sala Matilde Salvador

4.

AMPLIACIÓ

Repositori de recursos

<http://mestreacasa.gva.es/web/cefirae/musica/matilde-salvador>

Pots descarregar els guions per a Instrumental Orff, acompanyaments per a piano, playbacks i totes les partitures dels arranjaments a la nostra web.

Recorda!
clica en el títol
per escoltar
i/o veure l'obra

À Punt
Valentes (11.06.2018) Matilde Salvador

À Punt
Territori Sonor

À Punt Ràdio
Al ras

www.apuntmedia.es

AUDICIONS

A01. A la una

A02. Nadala del desert

A03. Sonatina

A04. Marxa de la ciutat

A05. El rossinyol i la rosa

A06. Marxa del rei barbut de La filla del rei barbut

A07. Els dotze estels

A08. Fragments El rossinyol i la rosa (Repositori Universitat Jaume I)

A09. Nadala de la Nit-Dia

A10. Entrevista a Matilde Salvador sobre estrena de l'òpera "Vinatea" al Liceu de Barcelona

DESCÀRREGA DE PARTITURES

P01. Nadala del dessert

Particel·les

Veu + piano

Base MP3

P02. A la una

Veu + piano

Base MP3

P03. Marxa de la ciutat

Particel·les

P04. El sapo cantor

Veu + piano

Base MP3

CEN-TE-NA-RI MA _TIL-DE SĀL-VA _DOR

